

Генералмајор БОЖО ЛАЗАРЕВИЋ

УЛОГА АВИЈАЦИЈЕ У НАПАДНОЈ ОПЕРАЦИЈИ АРМИЈЕ

До Другог светског рата авијација је играла спореднију улогу. У Другом светском рату она се афирмира као један од основних родова војске. Због својих особина, авијација је могла не само да тактички и оперативно садејствује трупам на земљи, већ да и самостално решава крупније оперативне задатке. Но, и поред тога, искуства из њене употребе у Другом светском рату показала су, да је најважнији задатак авијације био — садејство са трупам на земљи.

Искуства са совјетско-немачког фронта показују да је армија, када је оперисала на главном правцу, била увек потпомагана ваздухопловним снагама, чија је јачина зависила од конкретне ситуације и од ваздухопловних снага којима се располагало.

Пошто се савремена армска операција обично изводила уз учешће ваздухопловства, нужно је упознати читаоце, какви су се задаци давали авијацији у нападној операцији армије.

У овом чланку разматрају се само најважнији задаци авијације јер сваки период нападне операције армије, па и поједини задаци авијације, претстављају посебне теме, и о њима ће се посебно говорити.

У овом чланку разматра се случај када армија врши напад на маневарском земљишту на јако организовану одбрану непријатеља. Овакав случај узет је зато, што се у њему могу видети јасно и потпуно све радње нападача и браниоца, па према томе и рад авијације у свим етапама нападне операције армије. Овај класичан пример нападне операције не сме да служи као шаблон за разматрање напада на планинском, шумовитом, кршевитом и мочварном земљишту, где се јасно испољавају специфичности таквих терена, које утичу на извршење задатака сувоземних снага и ваздухопловства. Он чак не сме да служи као шаблон ни за разматрање неке ситуације која је слична овој која се овде разматра. У чланку се наводе извесне норме, које такође треба еластично схватити и разумети. До њих се дошло искуством из Другог светског рата, али их не треба сматрати као крути закон и закључити да се без испуњавања таквих норми не може прићи решавању постављених задатака.

А — ШТА ТРЕБА ДА ЗНА И ЧЕГА ТРЕБА ДА СЕ ПРИДРЖАВА КОМАНДАНТ АРМИЈЕ ПРИ УПОТРЕБИ АВИЈАЦИЈЕ У НАПАДНОЈ ОПЕРАЦИЈИ

Улога и значај авијације у нападној операцији зависе од њених особина и борбених могућности.

Авијација располаже великом брзином и великим акционим радиусом. Благодареди томе, команде могу да врше веома брзо пребацивање ваздухопловних снага са једног на други део фронта, то јест тамо где се укаже потреба, а да се, при томе, аеродроми не мењају и не премештају. Тиме се избегавају честе промене база и постиже знатна уштеда времена.

Авијација може, много лакше и за краће време него остали родови војске, да изврши удар на сваки правац или објект у свом радиусу дејства.

Авијација располаже великом ватреном снагом, јер су савремени авиони наоружани топовима, митраљезима и бомбама. Због велике брзине и акционог радиуса, она може да оствари концентрични напад на сваку тачку у свом акционом радиусу и да употребом већег броја авиона постигне велику густину ватре.

Но, авијација има и неколико озбиљнијих недостатака, од којих ћемо навести само најглавније:

— непрецизност погађања при бомбардовању објектата, услед великог растурања, јер бомбе не падају увек тамо где ми желимо (због велике брзине авиона, отпора ваздуха, ваздушних струјања итд.) иако је растурање при бомбардовању из обрушавања знатно мање;

— авиони могу да носе само ограничену количину бомби, топовске и митраљеске муниције, то јест само онолико колико дозвољава њихова конструкција, што није случај са осталим родовима војске;

— дејство авијације зависи и од метеоролошких услова. Иако се може летети и под неповољним метеоролошким условима, ипак је извршење задатка — борба у ваздуху, бомбардовање, гађање циљева на земљи, извиђање — неефикасно а понекад и немогуће.

Команде треба да воде строго рачуна о употреби авијације која ради за рачун трупа на земљи, јер на бојишту и ван њега има много разних објектата. Авијација треба да добије задатак да туче оне циљеве које не могу да туку други родови војске због малог домета или других техничких особина. На пример: авијација не треба да туче циљеве на предњем крају непријатељске одбране, већ те циљеве треба да туче артиљерија и други родови војске, који су у стању да их униште или неутралишу. Авијацији, такође, не треба давати задатак да туче циљеве малих размера, јер то изискује несразмерно велики утрошак бомби, услед великог растурања. (Тако, на пример, за рушење једног ДОТ-а размере 6×8 м потребно је око 96 тона бомби, што значи да је за рушење овако малог циља потребно ангажовати једну дивизију средњих бомбардера, док је за рушење истог циља са земље потребно не више од два артиљериска оруђа калибра 152 мм).

Авијација у рату трпи велике губитке — брзо се троши, летачки састав ради напрегнуто и брзо излази из строја. Ако се не води рачуна о овим чињеницама, може да дође до тешких последица. Од авијације треба тражити само оно што она према својим стварним могућностима може да да. Приликом планирања нападне операције, треба се придржавати норми напрезања и норми потребних за уништење, односно неутралисање циља који треба да се туче. Успех рушења или неутралисања извесног циља зависи од типа авиона, квалитета посаде, метеоролошких услова, врсте и калибра бомби, односно топовских и митраљеских зрна. Исто тако познате су и норме напрезања ле-

тачког састава и материјала у току једног дана приликом вршења задатка. Све је то изложено на разним графиконима и таблицама које треба обавезно да знају, или да их имају при руци општевојни команданти, за које ради авијација. Постојеће норме и графиконе стечене искуством прошлог рата не треба схватати и примењивати шаблонски, већ конкретно према стварној ситуацији.

При употреби авијације треба се држати следећих начела:

— авијацију треба масовно користити на главном правцу напада, јер се тиме обезбеђује надмоћност у ваздуху и омогућава главним нападачевим снагама брзо продирање кроз браниочев одбранбени систем;

— ваздухопловне снаге не треба растурати, већ јаким снагама сигурно тући оне важне циљеве чијим се уништењем или неутралисањем нарушава стабилност одбране, а нападачу омогућава брже и лакше постизање крајњег циља операције;

— примењивати разноврсна дејства авијације, не придржавајући се шаблона и рецепата из претходних операција; и

— авијацијом дејствовати изненадно, због чега држати у тајности и маскирати истакнуте аеродроме, долазити на њих најраније два дана пре почетка операције, долетањем у малим групама рано ујутро или позно увече.

Авијација за блиско бомбардовање, јуришна и ловачка авијација извршавају задатке у тактичком и оперативном садејству са другим родовима војске. Тактичко садејство састоји се у дејству авијације на бојишту заједно са другим родовима војске. Циљ таквог садејства је — непосредно крчење пута пешадији и тенковима. Оперативно садејство састоји се у дејству авијације на живу силу или објекте ван бојишта, но за рачун трупа на земљи, које врше задатке на бојишту (на пример дејство по резервама које се крећу из оперативне дубине, док се врши пробој тактичке одбране, дејство на мостове, жељезнице, комуникације, транспорте, разне врсте складишта и друго ван бојишта).

Б — ЗАДАЦИ АВИЈАЦИЈЕ У ПОЈЕДИНИМ ЕТАПАМА НАПАДНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

У нападној операцији задаци авијације планирају се по етапама. Пошто се операције никад не развијају равномерно, етапе се никако не могу свести просто на „извиђање“, „освајање превласти у ваздуху“ и слично. Напрезања и методе рада у припремној етапи знатно се разликују од оних у пробоју тактичке одбране. Према томе авијација ће добијати задатке који одговарају конкретној ситуацији. Употреба авијације планира се на основу података којима располажу команде сувоземних и ваздухопловних снага, јер без унапред припремљеног плана не може бити ни речи о успешној нападној операцији. Унапред израђени план може да се промени, ако се промени ситуација. Команде, за које ради авијација, као и команде ваздухопловних снага, треба да буду увек спремне да правилно употребе авијацију, то јест у складу са новоствореном ситуацијом.

Пошто у току нападне операције авијација решава различите задатке који зависе од ситуације код нас и код непријатеља, на земљи и у ваздуху, изложићемо улогу авијације у појединим етапама нападне операције армије.

Припремна етапа

Да би били јаснији задаци авијације, изложићемо укратко рад нападача (армије) и браниоца у овој етапи.

Кад нападач изврши прегруписавање и концентрацију, сваки род војске врши извиђање. Пешадија и тенковске јединице организују полазни положај за напад; инжињерија изграђује командна места и осматрачнице, гради и поправља комуникације, врши минирање и разминирање, прави пролазе кроз минска поља непријатеља итд.; артиљерија уређује ватрене положаје, припрема елементе за гађање итд.; јединице за везу успостављају везу; сви родови војске врше обуку у пробијању непријатељске одбране на импровизованом положају, који је сличан положају који ће се стварно нападати. Штаб армије и штабови родова војске врше све послове који осигуравају планско развијање операције и извршење задатка који је поставила команда фронта.

Док се нападач припрема за претстојећу операцију, бранилац врши непрекидно извиђање са земље и из ваздуха, да би открио намере нападача и предузео противмере. Он активно дејствује авијацијом да би омео припреме за напад; усавршава одбранбени систем главног и осталих положаја да би што боље заштитио сопствене снаге и искористио ватрена средства; привлачи резерве и довлачи материјална средства.

Извиђање из ваздуха, борба за превласт у ваздуху, обезбеђење концентрације и развоја главне групе, изолација рејона операција од приласка нових непријатељских снага, извођење претходне авијациске припреме напада, обезбеђење претходних бојева локалног значаја и борба са непријатељем који врши противприпрему, најчешћи су задаци који могу пасти у део авијације у току припремне етапе нападне операције.

Извиђање из ваздуха врши не само извиђачка, но и остале врсте авијације. Авијација врши те задатке осматрањем и фотографисањем из ваздуха. Резултати осматрања из ваздуха достављају се одмах преко радија. Фотографисање из ваздуха врши се у крупним размерама 1:5.000 до 1:10.000. Фотографисање главног појаса и осталих важних објеката врши се два до три пута, због промена које могу да наступе у међувремену од претходног фотографисања.

Извиђање из ваздуха врши се за рачун ваздухопловних и сувоземних снага у дубини до 250 км (за рачун армије). Подаци који се добију извиђањем из ваздуха дају се на коришћење — у пешадији од команданта армије до команданта батаљона, — у тенковским јединицама до командира чете и — у артиљерији до командира батерије.

Извиђање из ваздуха врши се са циљем да се прикупе следећи подаци о непријатељу и његовом систему одбране:

— какав је систем фортификациске организације главног одбранбеног појаса, са тачним назначењем предњег краја као и тачним одређивањем другог и осталих одбранбених појасева;

— где се налазе тактичке и оперативне резерве;

— где су ватрени положаји артиљерије;

— где су осматрачнице, командна места, центри везе и штабови;

— какво је земљиште којим ће се кретати покретна група (то се земљиште обавезно фотографисе);

— где су места непријатељских аеродрома (обавезно се фотографису) и, најзад,

— фотографски снимак нашег полазног положаја за напад, како би установили што непријатељ може да утврди из својих фотографија, ако му буде успело да сними наш полазни положај из ваздуха.

Борбу за превласт у ваздуху изводи првенствено ловачка, а такође бомбардерска и јуришна авијација.

Превласт у ваздуху постиже се:

— онемогућавањем извршавања задатака непријатељској извиђачкој авијацији дању и ноћу, уништавањем непријатељских извиђача над самим циљем или пресретањем на маршрути;

— уништавањем непријатељске авијације на аеродромима, када највећи део наше авијације једновременно туче све ближе аеродроме и уништава авијацију на њима; и

— борбом у ваздуху са непријатељском авијацијом.

Ловачка авијација остварује овај задатак патролирањем у ваздуху, дежурством на аеродромима и слободним „ловом“. Сваки од ових начина има своје добре и рђаве стране; који ће се начин употребити, зависи од конкретне ситуације.

Да би се у припремној етапи постигла превласт у ваздуху, начелно треба тући непријатељску авијацију на аеродромима.

Изолација рејона операција од приласка нових непријатељских снага. Када бранилац успе да открије место на коме нападач намерава да изврши главни удар (што му готово увек полази за руком), он, природно, тежи да гамо привуче што више снага и средстава. Због тога извиђачка авијација има задатак да открије правце приласка појачања и резерви, а остали видови авијације да их туку свом силином да би изоловали рејон операција од њиховог дејства.

За извршење ових задатака авијација се шаље на дубину до 250 км. Њени главни циљеви су: непријатељске трупе на аутомобилима и жељезничким возовима, жељезнички чворови и пруге којима се крећу возови натоварени живом силом и техником.

Претходна авијацијска припрема напада врши се у припремној етапи, на широком фронту, да би се дезорганизовала непријатељска одбрана. Она се не изводи редовно и, обично, изостаје ако се врши пробој слабо или средње организоване непријатељске одбране. Авијацијска припрема редовно се изводи при пробоју утврђених рејона, када авијација добија конкретне задатке (обично рушење објеката од гвожђа и бетона).

Обезбеђење претходних бојева локалног значаја. Било је честих случајева, да је армија, која се спремала да изврши пробој непријатељске одбране, морала да води претходне акције да би побољшала полазни положај за напад. Тако, на пример, ако се на предњем крају непријатељске одбране налазила кота која је доминирала околним земљиштем и чијим би заузећем нападач знатно побољшао свој полазни положај за напад, предузимане су све мере и одређиване потребне снаге и средства за освајање такве тачке. Авијација је у овом случају имала задатак да врши кратке бомбардерске ударе на тачку коју треба заузети, и да непосредно потпомаже и прати трупе одређене за освајање тога објекта.

Када бранилац утврди правац напада и открије поредак главних нападачевих снага за извршење пробоја, он скоро редовно предузима извесне противмере. Искуство је показало да је бранилац, у том случају, вршио **противприпрему**, а то значи да је највећим делом своје артиљерије и авијације дејствовао на главне снаге нападача. Да би осујетио браниоца у томе, нападач је, у свом плану за напад, разрађивао поступак за случај извршења непријатељске противприпреме.

У борби са непријатељем који врши противприпрему, авијација наноси бомбардерске и јуришне ударе по браниочевим снагама које учествују у противприпреми. Ловачка авијација води борбу са непријатељском авијацијом која је одређена за вршење противприпреме напада.

Прва етапа

Прва етапа армиске нападне операције обухвата пробој тактичке одбране и стварање услова за увођење покретне групе у пробој.

После завршене артиљериске припреме, не чекајући ни једне секунде, први ешелон армије врши напад на предњи крај главног појаса браниоца, заузима положај за полагањем главног појаса, међуположаје на простору између главног и другог појаса и отпорне тачке на другом појасу, стварајући услове за увођење покретне групе у пробој. Док главнина првог ешелона армије тежи да дође до другог појаса, дотле мање снаге окружавају, уништавају и заробљавају непријатељске делове који нису успели да отступе из простора тактичке дубине. Остали делови борбеног поретка армије управљају се према ситуацији.

Пошто се главне снаге и средства браниоца налазе у тактичкој дубини и пошто је први или главни појас одбране фортификациски најјаче организован, то је прва етапа армиске нападне операције најважнија, јер од ње зависи успешан завршетак целе операције.

У првој етапи бранилац може да омете успех нападача противнападима тактичких и противударима великих оперативних резерви, привлачењем резерви из дубље позадине и ударима авијације.

Према томе, у првој етапи, авијација:

- продужава извиђање из ваздуха;
- врши непосредну авијацијску припрему напада, подржава и прати напад пешадије и тенкова;
- води борбу са тактичким и ближим оперативним резервама;
- садејствује првом ешелону приликом заузимања другог појаса одбране;
- обезбеђује увођење покретне групе у пробој и
- продужава борбу за превласт у ваздуху.

Непосредна авијацијска припрема састоји се у концентричном нападу великих снага бомбардера и јуришника на онај део непријатељске одбране који је одређен за извршење главног удара. Она има за циљ да заједно са артиљеријом и минобацачима неутралише и уништи одбранбени систем, живу силу и технику браниоца и омогући брже продирање пешадије и тенкова. При томе, авијација туче артиљерију на положају, одвојене отпорне и ватрене

тачке, ПТ оруђа на задњим нагибима, рејоне ПТ оруђа, тактичке резерве браниоца, центре веза, штабове и осматрачнице.

Према искуствима из Другог светског рата непосредна авијацијска припрема изводила се ноћу пред нападом и за време артиљериске припреме а завршавала се моћним ударима пред нападом пешадије и тенкова. Време трајања авијацијске припреме кретало се од 25 до 30 до 40 минута.

Непосредна авијацијска припрема изводила се концентричним нападима бомбардера и јуришника на унапред одређене циљеве. Бомбардери су нападали отпорне тачке и јаке објекте, а јуришници резерве, центре везе, штабове и артиљерију.

По искуствима из Другог светског рата, на совјетско-немачком фронту, за неутралисање непријатељске одбране употребљавано је на 1 км² 40 до 50 тона бомби — ако је одбрана била организована на брзу руку; 60 до 80 тона бомби — ако је одбрана била нормално развијена и 80 до 120 до 200 тона бомби — ако је одбрана била јако утврђена.

Поставља се питање: како прићи извршењу постављеног задатка ако се, из било којих разлога, не располаже са толико ваздухопловних средстава да би се задовољиле напред наведене норме? У тим случајевима задатак треба решавати слањем одлично извежбаних посада, које неће промашити циљ; тучењем најважнијих делова одбране чијим се неутралисањем доводе у тежак положај остали делови одбране, понекад већим напрезањем летачког састава и ваздухопловног материјала и т. сл.

Англоамериканци су употребљавали знатно већу количину бомби (250—700 тона на 1 км²), али без већих резултата, зато што су бомбардовања вршили са великих висина, што је растурање бомби било врло велико и што пешадија и тенкови нису вршили напад одмах после артиљериске припреме. На тај начин они нису благовремено користили резултате бомбардовања. Било је случајева да су им пешадија и тенкови полазили у напад 4 до 5 часова после извршене артиљериске и авијацијске припреме. За то време непријатељ је успевао да се прибере, уреди и привуче резерве.

Ако има много циљева, а мало средстава, онда начелно, не треба растурати снаге у извршењу непосредне авијацијске припреме, већ тући главне циљеве већом количином бомби, или уопште не изводити непосредну авијацијску припрему, чувајући снаге за важније задатке у подршци и спровођењу напада пешадије и тенкова. Наше је мишљење да нападач, који не располаже са довољно ваздухопловних снага, треба да избегава извођење непосредне авијацијске припреме и да штеди снаге за вршење следећих задатака.

Авијацијска подршка напада¹⁾ има задатак да заједно са артиљеријом обезбеди што већу брзину покрета пешадије и тенкова кроз непријатељски одбранбени систем.

¹⁾ Овде, узгред, може да се постави питање која је врста авијације најподеснија за извођење подршке и праћење напада. Ово је питање решавано у разним армијама на разне начине. Тако, на пример, Црвена Армија употребљавала је јуришнике ИЛ-2, Немци авионе ЈУ-87, док Енглези и Американци нису имали специјалне јуришне авијације, већ су за те задатке употребљавали ловце. Авион ИЛ-2 показао се у пракси као најбољи из следећих разлога: што је оклопљен и што му митраљеска ватра са земље не смета; што може летети на малој висини и у бришућем лету, те је дејство бомби, митраљеске и топовске ватре из њега најефикасније.

За време подршке и праћења напада пешадије и тенкова авијација дејствује на непријатељску артиљерију и минобацаче, противавионске и ПТ рејоне, штабове, центре везе, командна места и осматрачнице, тактичке резерве.

Приликом подршке и праћења напада, авијација може дејствовати: непосредним праћењем, полетањем по позиву и комбинацијом ових двају начина.

У току непосредног праћења напада групе јуришних авиона непрестано су се налазиле над бојиштем у току 2 до 3 до 4 часа. Ово је време било потребно, јер се предњи крај главног појаса налазио око 6 км од артиљериских положаја, а средња брзина кретања трупa кроз браниочев одбранбени систем износила је око 1,5 км/час, тако да су пешадија и тенкови могли доспети у рејон браниочевих артиљериских положаја у току 3 до 4 часа. На таквој дубини авијација је имала задатак да непосредно прати напад пешадије и тенкова.

Непосредно праћење на дубини до 6 км не треба сматрати као правило, нити доћи до закључка да се без такве пратње не може вршити наступање. Ако се нема довољно авијације, непосредна пратња оствариће се на дубини до 2 км, или се неће примењивати, него ће се циљеви тући групама полетањем по позиву.

Полетање по позиву састоји се: у позивању група авиона са командног места команданта ваздухопловних снага, које се налази у непосредној близини командног места општевојног команданта; у долетању авиона са аеродрома на бојиште и нападу на унапред одређене циљеве.

Пошто је браниочева артиљерија најважнији циљ авијације за време подршке и праћења напада, треба одређивати посебне групе јуришних авиона за борбу са непријатељском артиљеријом.

У процесу боја првог ешелона армије кроз тактичку дубину, ситуација се често мења. У једном случају бранилац може да отступи; у другом случају може да пружи снажан отпор, убацујући у противнапад дивизиске, корпусне, па чак и ближе армиске резерве.

Борба са тактичким и ближим оперативним резервама. Извиђачка авијација има задатак да открије концентрацију и полазни положај за противнапад или противудар тих резерви, а бомбардерска и јуришна авијација да им нанесу снажне ударе.

Садејство првом ешелону приликом заузимања другог појаса одбране. После пробоја главног појаса и избијања у рејон главних положаја артиљерије, команда армије припрема услове за заузимање другог појаса одбране. У ту сврху могу се образовати брзи одреди од пешадије на аутомобилима, од тенковских и механизованих јединица и артиљерије, са задатком да заузму други појас и да створе услове за увођење покретне групе у пробој.

При заузимању другог појаса, авијација непосредно прати поменуте одреде у њиховом напредовању до другог појаса, врши бомбардерске нападе на циљеве на другом појасу и штити одреде од напада непријатељске авијације.

Обезбеђење увођења покретне групе у пробој. Место увођења покретне групе у пробој зависи од тога, да ли је први ешелон армије успешно извршио свој задатак и пробио тактичку одбрану.

У почетку рата, када први ешелон армије због своје слабости није био у стању да изврши пробој тактичке одбране, покретна група се уводила раније да би првом ешелону помогла у извршењу задатка. У операцијама, које је Црвена Армија изводила 1944 и 1945 године, покретна група се уводила у пробој обично рано ујутро другог дана операције. Наравно, да не сме бити никаквог шаблона за увођење покретне групе у пробој.

За обезбеђење увођења покретне групе у пробој, авијација врши следеће задатке:

- неутралише и ликвидира заостале чворове одбране и противтенковске рејоне пред фронтом и на боковима покретне групе;

- неутралише артиљерију и тенкове пред фронтом и на боковима покретне групе;

- обезбеђује покретну групу од дејства непријатељске авијације, почев од полазне линије увода до момента пристизања пешадије; и

- поставља димне завесе на крилима и боковима покретне групе да би је заштитила од прецизне митраљеске ватре и дејства артиљерије непосредним гађањем. Авијација поставља димне завесе помоћу димних прибора, или помоћу димних бомби.

Продужење борбе за превласт у ваздуху. Док је у припремној етапи главни начин борбе за превласт у ваздуху напад на непријатељске аеродроме, дотле, у првој етапи, главну пажњу треба обратити на уништење непријатељске авијације борбом у ваздуху над бојиштем.

Искуство из Другог светског рата показало је да је ловачка авијација приликом патролирања у ваздуху са групом од 8 до 10 авиона могла да штити зону 15×15 км за време од 35 до 40 минута.

Изразите битке за превласт у ваздуху вођене су у Московској, Стаљинградској, Кенигсбершкој, Јаши-Кишињевској и Берлинској операцији. У нарочито изразитој бици на Курској избочини јула 1943 године, учествовало је само са немачке стране око 5.000 авиона. Треба напоменути да је за време Курске битке и после ње, све до завршетка рата, совјетска авијација имала превласт у ваздуху. Курска битка претстављала је коренити прелом у односу ваздухопловних снага и превласти у ваздуху — у корист совјетске авијације.

Немци су покушали да постигну превласт у ваздуху у бици за Кубан. И поред тога што су увели у борбу елитне ловачке ескадре „Удет“, „Мелдерс“, „Зелено срце“ и друге, нису успели да освоје надмоћност у ваздуху, већ је она и даље остала на страни совјетске авијације. Треба напоменути да је само у априлу и мају 1943 године, за време најжешћих бојева за Кубан, у борбама у ваздуху оборено више од 1.000 немачких авиона.

Друга етапа

Друга етапа нападне операције армије садржи прелаз из тактичког у оперативни простор, одбијање противнапада и противудара непријатељских оперативних резерви и продужење операције.

Главни задатак авијације у овој етапи, састоји се у указивању помоћи трупам на земљи, у ширењу и даљем развијању постигнутог успеха. У томе

циљу авијација садејствује са покретном групом у даљем надирању; обезбеђује увођење у бој другог ешелона армије; води борбу са непријатељским резервама и одбија њихове противударе; садејствује са трупaма на земљи у уништавању окружених непријатељских група у тактичкој дубини и прoдужује борбу за превласт у ваздуху.

Садејство авијације са покретном групом састоји се у непрекидном обезбеђењу покретне групе од дејства из ваздуха, јер ће бранилац вероватно бацити све расположиве ваздушне снаге на покретну групу да би јој онемогућио даље напредовање. Авијација прати покретну групу јуришницима да би неутралисала све циљеве који могу да јој омету даље напредовање. Исто тако авијација врши извиђање из ваздуха за рачун покретне групе и наводи тенковске групе на циљеве (биће случајева, када тенковске јединице из састава покретне групе неће видети циљеве, који су врло близу и који су опасни). Бомбардерска и јуришна авијација туку оперативне резерве које спречавају даљи успех покретне групе.

У циљу што бољег садејства између авијације и покретне групе, ваздухопловни официри са радиостаницама крећу се заједно са покретном групом, чиме се обезбеђује правилно и брзо навођење авиона на циљ.

Пошто се покретна група креће брзо и тиме авијација удаљава од својих аеродрома, дужност је покретне групе да што пре заузме неоштећене непријатељске аеродроме. Ово је потребно ради брзог пребазирања авијације како не би изостајала иза покретне групе услед недостатка аеродрома. Због тога се позадински ваздухопловни официри крећу са другим ешелоном покретне групе, са потребним бројем људства и средствима за брзу оправку аеродрома.

Садејство авијације са другим ешелоном армије треба организовати пре но што други ешелон буде уведен у борбу. Због тога су ваздухопловни команданти дужни да благовремено ступе у везу са другим ешелоном.

Авијација има задатак да обезбеди други ешелон од напада из ваздуха за време подилажења бојишту, у току развијања и увођења у бој; да задржава тактичке и оперативне резерве непријатеља на правцу увођења у бој другог ешелона и да садејствује са другим ешелоном приликом напада на непријатеља (кратким бомбардерским ударима, подршком и праћењем напада, методом позивања са аеродрома, или комбинацијом непосредног праћења и по позиву).

Борба за превласт у ваздуху, при развијању успеха кроз оперативну дубину разликује се од борбе кроз тактичку дубину. Овде је борба знатно тежа, зато што се операције кроз оперативну дубину развијају на широком фронту и по одвојеним правцима.

Пошто се из ваздуха не могу потпуно да заштите сви правци и објекти, треба обезбедити надмоћност на главним правцима и објектима, теснацима, мостовима и уопште тешко пролазним местима преко којих се мора проћи.

Трећа етапа

Трећа етапа нападне операције армије обухвата гоњење, окружење, уништење или заробљавање непријатеља и постизање крајњег циља операције.

Према развоју ситуације у оперативној дубини, нападач може да врши гоњење, окружење, уништење или заробљавање непријатеља. Често се дешава да нападач окружи мању или већу непријатељску групуацију и да гони остали део који се налази у отступању. У таквој ситуацији дејство авијације се може усмерити на непријатеља који је окружен или који отступа, или истовремено на једног и другог, тако да у томе погледу нема никаквог шаблона.

У наступној операцији армије веома је важно да се установи тачан моменат када бранилац почне да отступа. Авијација има важан задатак да одмах о томе обавести команде и трупе. Када се тачно утврди почетак непријатељског отступања, поставља се питање да ли треба наносити јуришне и бомбардерске ударе по непријатељу који отступа или по резервама које прилазе да би заузеле погодан положај и прихватиле снаге које отступају. Ако покретна група може без помоћи авијације успешно да гони непријатеља, онда је боље тући резерве које прилазе. При гоњењу се појављују многи циљеви и многи задаци. Команда армије одредиће, према конкретној ситуацији, какве задатке треба извршавати и шта треба тући.

Ако је непријатељ окружен, онда, обично, постоје два објекта за дејство авијације: непријатељске снаге у окружењу и његове снаге које пристижу на бојиште са задатком да ослободе окружене снаге.

Ако има довољно ваздухопловних снага и средстава, авијација треба да дејствује на оба циља, а ако су снаге и средства недовољни, дејство се подешава према конкретној ситуацији. Ако се дејство авијације ограничи само на окружену групу, онда она има задатак не само да врши непосредне нападе на саму групу већ и да се бори са непријатељском транспортном авијацијом (која покушава да врши евакуацију нарочито виших старешина из окружења) која дотура муницију, храну и санитаретски материјал окруженој групи и која спушта десанте одабраних трупа да би подигла морал код непријатеља у окружењу; да напада на аеродроме на окруженој просторији и да блокира окружену просторију из ваздуха.

Приликом напада на непријатеља који покушава да деблокира окружену групу, авијација има задатак да врши концентричне нападе бомбардерима и јуришницима на непријатеља који интервенише споља да би деблокирао окружену групу.

*
* *

Овај чланак обухватио је најважније моменте из нападне операције армије и, у вези са тим, најважније задатке, које је ваздухопловство добијало у таквој операцији. Но он не би одговорио сврси и читаоцима не би била јасна улога ваздухопловства у операцији, ако се, постављене теме у чланку, не би даље разрађивале. И не само постављене теме у чланку, већ и нове теме као: улога авијације у одбранбеној операцији, командовање ваздухопловним јединицама за време операције, улога ваздухопловства у боју и операцији на планинском и шумовитом земљишту и друге.